

OKNO METALOWE W XIX-WIECZNYM BUDOWNICTWIE INDUSTRIALNYM NA PRZYKŁADZIE ŁODZI. Charakterystyka i problematyka konserwatorska

STRESZCZENIE

Wzrost zainteresowania dziedzictwem postindustrialnym, coraz powszechniejsze adaptacje oraz przekształcenia obiektów przemysłowych prowadzą do szybkiej utraty oryginalnych elementów, w tym industrialnej ślusarki okiennej. Podstawą niniejszej dysertacji stało się uchwycenie i opisanie tego specyficznego elementu architektonicznego na terenie Łodzi, dopóki istnieje jeszcze szansa jego przebadania.

Dysertację otwiera wstęp, zawierający wprowadzenie do pracy, definicje pojęć towarzyszących tematowi i zarys problemów badawczych. Przedstawiono w nim zakres rozprawy i metody, dzięki którym możliwe było zrealizowanie wyznaczonych tu celów pracy. Zamyka go rozdział 7, w którym przedstawiono dotychczasowy stan badań w oparciu o przegląd literatury.

Głównymi celami pracy jest zebranie informacji i poszerzenie wiedzy na temat historii, zastosowania i charakterystyki okien metalowych spotykanych na obszarze ziem polskich, przede wszystkim w Łodzi w latach 1850-1914. Pomimo licznych prac poświęconych drewnianej stolarce okiennej i drzwiowej, w polskich badaniach architektonicznych i konserwatorskich zagadnienie okien metalowych zdaje się być tematem pominiętym. Praca bada przede wszystkim okna industrialne znane z łódzkich okien fabrycznych. Prócz teoretyczno-historycznego opisu ślusarki okiennej i aspektów czysto poznawczych, studium ma praktyczne zastosowanie poprzez poruszenie problematyki konserwatorskiej omawianego detalu.

Realizacja powyższych celów została przedstawiona w trzech częściach analitycznych: część I przedstawia ogólną charakterystykę europejskich okien metalowych, co stanowi merytoryczny kontekst dla kolejnych opisów i analiz. Rozdział 10 skupia się na genezie, rozwoju i cechach okien żelaznych doby Rewolucji Przemysłowej. Zawiera on zarys informacji o XIX-wiecznej architekturze przemysłowej, stanowiący tło dla bardziej szczegółowego przedstawienia zespołu cech stosowanej w niej ślusarki okiennej zestawionych w rozdziale 11.

Część II otwiera syntetyczny opis łódzkiej spuścizny architektury fabrycznej i lokalnych problemów dotyczących dziedzictwa przemysłowego miasta. W rozdziałach 15-17 w detaliczny sposób przedstawiono ślusarkę okienną stosowaną w łódzkich fabrykach, wykorzystując schemat opisu analogiczny do przyjętego dla ogólnej charakterystyki europejskich okien industrialnych.

Na podstawie analiz i zestawień skatalogowanych obiektów i zebranych dla nich danych, wyłoniono typowe cechy łódzkiej ślusarki okiennej typu przemysłowego. Omówiono również zależność

między cechami industrialnych okien metalowych, a okresem ich powstania, starając się tym samym nakreślić ewolucję form okien fabrycznych. Szczegółowe opisy parametrów łódzkich okien uzupełniają porównania z wybranymi oknami typu przemysłowego w kraju oraz w Europie Zachodniej.

Część III (rozdziały 21 - 28) przedstawia problematykę i praktykę konserwatorską związaną z omawianym detalem. Sposoby ochrony i naprawy metalowych okien oraz zjawisko ich wymiany na nowe elementy omówiono w oparciu o przegląd rozwiązań w wyselekcjonowanych budynkach adaptowanych na nowe funkcje w Europie Zachodniej, Polsce i przede wszystkim w Łodzi. Dokonano też oceny tych realizacji i przedstawiono zasadnicze postulaty odnośnie metodologii badania i konserwacji historycznej ślusarki.

Rozprawę kończy rozdział 29, w którym zweryfikowano hipotezy zawarte we wstępie pracy oraz przedstawiono wnioski.

Główną część pracy uzupełnia *Tom II* zawierający Aneksy, w których przedstawiono wyjściowy materiał badawczy zgromadzony dla zachowanych okien przemysłowych w łódzkich budynkach poprzemysłowych, a także bogatą faktografię pozwalającą w pełniejszy sposób zrozumieć i zgłębić zagadnienia opisywane w głównym tekście, bez naruszania jego struktury i logiki.

Anna Ramińska